
Til	Konkurranselovutvalget
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Saksbehandler	Anita Sundal, Vincent Tsang, Sigrid Helland
Dato	13. mai 2025

Konkurranselovutvalget – skriftlig innspill fra Hovedorganisasjonen Virke

Virke er hovedorganisasjonen for handels- og tjenestenæringene. Vi representerer om lag 25 000 virksomheter med mer enn 300 000 ansatte. Blant tjenestene våre medlemsvirksomheter får tilgang til er juridisk rådgivning. Vi har advokater spesialisert i både arbeidsrett og en prosess- og forretningsjuridisk avdeling.

Utvalget skal etter sitt mandat utrede behovet for å oppdatere konkurranseloven slik at den er i takt med retts- og samfunnsutviklingen. Virke vil benytte muligheten til å gi skriftlig innspill, og vil konsentrere dette om 3 utvalgte tema:

1. Konkurranseregulerende virkninger av offentlige tiltak
2. Rettssikkerhet, administrative sanksjoner
3. Markedsetterforskningsverktøy

Virke møter gjerne utvalget for å utdype våre innspill.

1. Konkurranseregulerende virkninger av offentlige tiltak

Konkurransemyndighetenes organisasjon og oppgaver er regulert i konkurranselovens kapittel 2. Det følger av § 9 e om konkurransetilsynets oppgaver, at tilsynet skal “påpeke konkurranseregulerende virkninger av offentlige tiltak, eventuelt ved å fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen og lette adgangen for nye konkurrenter. Dersom Konkurransetilsynet krever det, skal det organ som forestår tiltaket, svare Konkurransetilsynet innen en nærmere angitt frist. I svaret skal det blant annet redegjøres for hvordan de konkurransemessige hensyn vil bli ivaretatt.”

I rapport fra 2018 “Like konkurransevilkår for offentlige og private aktører” fremgikk det for eksempel en oversikt som viste at Konkurransetilsynet hadde brukt påpekingsmuligheten 11 ganger i perioden 2007 til 2012. Behov for endringer i denne delen av loven har vært diskutert også flere andre ganger: NOU 2003: 12 Ny konkurranselov, NOU 2012: 7 Mer effektiv konkurranselov. Flertallet fra arbeidsgruppen i 2018 foreslo å styrke tilsynets hjemler, blant annet når det gjelder markedsinvestortesten. Dette er omtalt i rapporten blant annet i kapittel 4.3.7 “Konkurranseregulerende reguleringer – påpekning”, og 10.9.4.2 «Utforming av et tilsynsregime».

Spørsmålet om offentlige aktørers næringsvirksomhet i konflikt med privat næringsvirksomhet, er et tema som er konfliktfylt og håndheving synes lite hensiktsmessig. Det ville være konfliktdepende og mer effektivt om tilsynet kunne gå inn i flere slike saker – gjerne primært med rådgivning - og at tiltakshjemler som i noen saker kan være nødvendig, ble mer treffende.

Virke mener:

- Utvalget bør tydeliggjøre behovet for denne lovgivningen, og som et ledd i sitt arbeid fremme forslag for å styrke påpekningssplikten. Det bør også komme tydelig frem av konkurranselovutvalgets arbeid hvor omfattende den offentlige næringsvirksomheten er, og hvor store konkurranseflatene mot tilsvarende privat næringsvirksomhet er.
- Det bør innføres et generelt prinsipp om at når en offentlig aktør driver næringsvirksomhet i konkurranse med private skal dette gjøres på markedsmessige vilkår, uavhengig av om det måtte mangle samhandelspåvirkning fordi konkurransen i det norske markedet kan påvirkes uheldig.
- Konkurransetilsynet bør anbefales å få en sterkere rolle i nasjonal håndheving av markedsaktørprinsippet.

2. Rettssikkerhet, administrative sanksjoner

Utvalget skal etter sitt mandat ta stilling til om det bør gjøres endringer i reglene for Konkurransetilsynets saksbehandling i overtredelsessaker, herunder om det bør innføres rett til muntlige høringer, og tidsfrister. Det vises også til departementets høringsnotat av 1. oktober 2021. Utvalget bes vurdere om det bør gjøres endringer i konkurranseloven kapittel 7 om sanksjoner. Virke mener det er bra at disse spørsmålene skal behandles av utvalget, men mener det er viktig at utvalget behandler disse med øyne på konteksten for disse sakene. Dette er saker det er svært byrdefullt for virksomhetene å bli involvert i, både i saksbehandlingsfasen – som i seg selv ofte er tid- og ressurskrevende, noe som er kostbart gjennom umiddelbare kostnader. Men også indirekte kostbart fordi initiativ kan bli satt på vent eller ikke gjennomført. Det er også saker der sanksjonen ofte er streng, og når det er økonomiske sanksjoner ofte svært høye bøter. Dette betyr at det isolert sett er viktig at rettssikkerheten ivaretas.

Rettssikkerhet kan sikres langs flere akser, og en diskusjon er hvorvidt vedtakskompetanse i saker med store konsekvenser ikke bør ligge hos en person, men heller i et kollegium (styre eller råd). Uavhengig av om utvalget vil falle ned på å foreslå en slik omlegging, vil det være en fordel om dette drøftes og blir en del av utvalgets utredning.

Virke vil i denne sammenheng videre særlig vie oppmerksomhet til administrative sanksjoner, en sanksjonsform som har blitt mer vanlig i de senere år. Virke har ment at bruken av administrative sanksjoner burde ha vært gjenstand for en mer prinsipiell og overordnet gjennomgang av våre folkevalgte, men mener at dette utvalgets arbeid er en anledning til å gjøre en grundigere vurdering av disse innen konkurranserettens område. Siden år 2000 har bruken av administrative sanksjoner økt betraktelig, særlig gjennom

overtredelsesgebyrer, som rammer både virksomheter og enkeltpersoner. Per i dag er reglene for administrative sanksjoner fragmenterte, spredt på tvers av mange lover, noe som fører til ulik praktisering og uforutsigbarhet for næringslivet. Dette har vært påpekt av flere bransje- og interesseorganisasjoner som ser rettssikkerhetsmessige utfordringer for sine medlemmer, spesielt når det gjelder kontradiksjonsprinsippet og vernet mot selvinkriminering. Ved å innføre sterkere rettssikkerhetsgarantier i lovgivningen vil vi sikre at grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper, som retten til muntlig kontradiksjon og taushetsretten, blir bedre ivaretatt.

Virke mener:

- Utvalget bør foreslå å styrke partenenes rettigheter, særlig synes en styrking av rettighetene betimelig på tidlige stadier i saken.
- Det er behov for mer detaljerte saksbehandlingsregler, og vi ser gode grunner for at dette bør reguleres direkte i særlovgivning som konkurranseloven. Samtidig mener vi dette er en del av et videre spørsmål, se punktet under, noe som kan tale for at dette bør reguleres samlet i forvaltningsloven.
- Utvalget kan også med fordel anbefale at regjeringen utreder nærmere spørsmålet om administrative sanksjoner mot næringsvirksomhet i en generell kontekst.

3. Markedsetterforskningsverktøy

Utvalget skal etter sitt mandat foreta en helhetlig gjennomgang av konkurranseretten, men denne helheten vil særlig være utsatt for uthuling på to sentrale områder. For det første skal utvalget ikke vurdere de nylig vedtatte reglene om markedsetterforskning i kapittel 9 i konkurranseloven, men kun vurdere hvilke konsekvenser deres forslag til endringer i konkurranseloven vil få for markedsetterforskningsverktøyet. For det andre foreligger det per dags dato ikke et norsk forslag for den nasjonale gjennomføringen av EUs digitalmarkedsforordning (Digital Markets Act, DMA). Markedsetterforskningsverktøyet bør vurderes i lys av virkningen av DMA. Det er her tale om to regelsett som på grunnleggende vis vil påvirke den helhetlige dynamikken i norsk konkurranserett. Når regjeringen først har nedsatt et lovutvalg for å “oppnå en helhetlig modernisering og oppdatering av konkurranseloven”, er det uheldig at utvalgets vurderingsfrihet til dels er avgrenset mot sentrale spørsmål som kan få stor praktisk betydning for fremtiden.

Virke mener:

- Utvalget bør anlegge en forholdsvis snever tolkning av avgrensningen mot konkurranseloven kapittel 9 i utvalgets mandat. Selv om utvalget ikke skal foreta en vurdering av de nye reglene om markedsetterforskning, stenger ikke mandatet for at utvalget kan vurdere de mulige faktiske virkningene av konkurranseloven kapittel 9, og samspillet mellom disse reglene og konkurranseretten for øvrig. Det er viktig at det konkurranserettslige regelverket totalt sett er effektivt, balansert og forutberegnelig.
- Utvalget må stå relativt fritt til å foreta selvstendige vurderinger av DMA, selv om dette skulle foregripe den nasjonale gjennomføringen av forordningen.